

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Віталій ГЕТЬМАН, 1999 року народження, громадянин України, освіта вища: навчається в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України з 2022р., виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Філософія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, місто Дніпро від «30» червня 2026 року № 242, у складі: голови разової спеціалізованої вченої ради

- Олександра ШАТАЛОВИЧА, доктора філософських наук, доцента, професора кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Рецензентів:

- Юлії БРОДЕЦЬКОЇ, доктора філософських наук, доцента, професора кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;
- Сергія ШЕВЦОВА, доктора філософських наук, професора, професора кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

офіційних опонентів:

- Юлії ШАБАНОВОЇ, доктора філософських наук, професора, професора кафедри міждисциплінарних досліджень КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР Міністерства освіти і науки України;
- Вадима ПАЛАГУТИ, доктора філософських наук, професора, професора кафедри філософії і педагогіки Національного технічного університету «Дніпровська Політехніка»;

на засіданні «4» вересня 2026 року прийняли рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Гетьману Віталію Сергійовичу на підставі публічного захисту дисертації «Специфіка теорій французької філософії кінця XX – початку XXI ст. Щодо сутності тіла та ставлення до нього» за спеціальністю 033 Філософія.

Дисертацію виконано у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, м. Дніпро.

Науковий керівник: КУЛИК Олександр Вікторович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису із дотриманням вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). Дисертація містить науково обгрунтовані результати власних досліджень: розглянуто історико-філософські й культурно-онтологічні підгрунтя французької філософії тіла на межі XX–XXI століть – зокрема, космологічні, калокагатійні, полісні виміри тіла в епоху античності; креаціоністські, персоналістичні, сотеріологічні виміри тіла у середньовіччі; субстанційні, механістичні, автономні виміри тіла у Новий час; екзистенційні, масові, технократичні виміри тіла в сучасності. Проведена концептуалізація основних напрямків французької філософії тіла на межі XX–XXI століття. А також проаналізовані змістовні обрії концепту «тіло» у французькій думці на межі XX–XXI століття: феноменологічний обрій на прикладі концепту «самоданності» Мішеля Анрі, психоаналітичний обрій на прикладі концепту «Я-шкіри» Дідьє Анзье, історико-культурний обрій на прикладі концепту «тактики тіла» Жоржа Вігарелло, техно-філософський обрій на прикладі концепту «протезу» як зміни архітектури тілесності у Бернара Стіглера, постструктуралістський обрій на прикладі концепту «тіла без органів» Жюльєн Дельоза. Результати дослідження також інтегровані в освітній процес Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дисертація виконана державною мовою із дотриманням вимог до оформлення дисертації, встановлених МОН України. Обсяг основного тексту дисертації відповідає нормам, встановленим освітньо-науковою програмою “Філософія” за спеціальністю 033 Філософія Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Здобувач має 6 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України, 2 тез доповідей на міжнародних наукових конференціях, які відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, зокрема:

1. Гетьман, В. Розуміння тіла в текстах Гомера. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2024. Вип. 16. С. 11-19. <https://doi.org/10.15421/352402>

2. Гетьман, В. Трансформації французької філософії тіла в кінці XX - на початку XXI століття. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». 2025. Вип. 73. С. 177-186. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-73-16>

3. Гетьман, В. (2025). Концепція тіла в філософії Мерло-Понті, Сартра та Фуко. Наукове пізнання: методологія та технологія. 2025. Вип. 2. № 56. С. 85-99. <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-11>

4. Гетьман, В. (2025). Рецепція французької філософії тіла в інших традиціях і діалогах. Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences. 2025. Вип. 8. № 2. С. 3-12. <https://doi.org/10.15421/342535>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої ради та присутні на захисті фахівці:

Голова спеціалізованої вченої ради – Шаталович Олександр Михайлович, доктор філософських наук (09.00.05 – історія філософії), доцент, професор кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Зауважень немає.

Офіційний опонент – Шабанова Юлія Олександрівна, доктор філософських наук (09.00.05 – історія філософії), професор, професор кафедри міждисциплінарних досліджень, КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

1. Найбільш новаторським результатом четвертого розділу (й роботи в цілому) є побудова інтегральної п'ятирівневої архітектури тілесності. Водночас автор сам констатує, що ці п'ять обріїв є "до кінця несумісними необхідностями однієї тілесності", які часто конфліктують у поясненнях. У зв'язку з цим потребує роз'яснення: яким чином у реальному екзистенційному досвіді сучасної людини ці несумісні режими даності (наприклад, патос самопереживання М. Анрі та радикальна дестратифікація Ж. Дельоза) утримуються в межах одного емпіричного тіла? Що є інтегруючий чинник (чи "клеєм") для цього критичного монтажу, який убезпечує людське "Я" від остаточного розпаду й дезінтеграції?

2. У висновках здобувач наголошує, що сучасна французька думка не створила єдиної теорії тіла, і в цій незавершеності полягає її сила. Водночас автор чітко класифікує її фундаментальні напрями (феноменологічний, психоаналітичний тощо) та успішно здійснює їхній критичний монтаж у п'ятирівневій архітектурі тілесності. Тут виникає методологічна суперечність: відсутність сталої «теорії тіла» не заперечує того, що перед нами постає філософія тілесності як цілісний, самоцінний напрям сучасної думки. Представлені логіки свідчать про формування динамічної антропологічної моделі, де тілесність функціонує як відкритий проєкт постійних трансцендувань та самоздійснень людини. Автор впритул підійшов до легітимації філософії тілесності як автономного теоретичного поля, але через наголошення на «несумісності» обріїв не наважився на фінальне формулювання. Здобувач має всі підстави претендувати на визначення

філософії тілесності як єдиного концептуального поля з відкритим простором її різновекторних проявів. У зв'язку з цим виникає питання: які саме онтологічні критерії завадили здобувачу кваліфікувати свій фінальний монтаж як маніфестацію цілісної французької філософії тілесності, а не лише як конгломерат окремих концепцій?

3. Певне зауваження викликає недостатня увага здобувача до метамодерного світоглядного контексту ХХІ століття. Ця проблематика згадується в роботі лише побіжно й не отримує теоретичного визначення. Свідомо відмовившись від макро-типологізацій на кшталт «Модерн – Постмодерн – Метамодерн» і трактуючи «модерн» виключно як новочасну філософію, автор будує матеріал поза фіксацією глобальних інтелектуальних трендів сучасності. Водночас аналізоване ним поле розгортається в координатах Постмодерну та виходить далеко за його межі. Аналізуючи концепції М. Анрі, Ж.-Л. Нансі, К. Малабу, дисертант фактично представив усі підстави для обґрунтування метамодерного повороту в сучасній французькій філософії через нову артикуляцію тілесності, наочно продемонструвавши його ключові ознаки: подолання постмодерного редукціонізму, де тіло розглядалося лише як текст чи мовна репрезентація; повернення до «нової щирості» й афективності через феноменологічне поняття «плоті» М. Анрі та онтологію «експозиції» Ж.-Л. Нансі; синтез біологічної реальності із суб'єктивною свободою на прикладі метамодерного принципу осциляції (коливання) в теорії нейропластичності К. Малабу. Окремим упущенням є те, що за межами концептуалізації залишився Ніколя Бурріо — теоретик раннього Метамодерну. Його концепції «естетики взаємовідносин» та «радікантного» тіла, що мандрує світом і налаштовує мікрозв'язки замість деконструкції, є прямим втіленням метамодерного виміру тілесності як простору щирої взаємодії з Іншим перед обличчям глобального хаосу. Хоча Метамодерн первинно сформувався поза Францією в працях нідерландських (Т. Вермюлен, Р. ван ден Аккер) та англо-американських дослідників (Е. Гіббонс, Х. Фрайнахт, Л. Тьорнер, Дж. Сторм) тощо, виявлення ідентичних ознак (нова щирість, осциляція, афект, пластичність, радикальна невизначеність) у новітньому французькому дискурсі тілесності могло б стати справжнім новаторським відкриттям дисертанта. Натомість автор обмежився локальними рамками окремих концепцій. У зв'язку з цим під час захисту хотілося б почути: чи вважає здобувач за можливе кваліфікувати досліджені ним трансформації ставлення до тіла в сучасній французькій філософії як локальний прояв глобального метамодерного повороту європейської культури ХХІ століття?

4. Позитивно оцінюючи загальну архітектоніку та текстове наповнення дисертації, вважаю за необхідне звернути увагу на дещо звужене та описове формулювання мети дослідження. У вступній частині роботи автор зазначає: "Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб розкрити історико-

філософські, культурно-онтологічні підґрунтя, концептуальні напрямки, змістовні обрії французької філософії тіла на межі ХХ–ХХІ ст.". На наш погляд, таке формулювання не відображає реального масштабу отриманих здобувачем результатів і дещо понижує її теоретичний статус до рівня дескриптивного огляду. Справжній внесок дисертанта виходить далеко за межі банального "розкриття аспектів чи напрямків". Спираючись на тексти чотирьох розділів та вибудовану автором п'ятирівневу модель архітектури тілесності, мета роботи вимагала б значно глибшого концептуального формулювання. Виходячи з реальних здобутків дисертації, мета мала б звучати значно масштабніше, наприклад: «мета полягає в теоретичній концептуалізації новітніх антропологічних смислів сучасної людини через призму трансформації поняття тілесності у французькій філософії межі століть» або «...полягає в осмисленні фундаментального онтологічного зламу в європейській антропологічній уяві на основі системної реконструкції архітектури тіла у французькій думці кінця ХХ – початку ХХІ ст.»; або виходячи з потенціального здобутку роботи що скромно недооцінений автором «...полягає в обґрунтуванні філософії тілесності як відкритого проєкту в координатах сучасної взаємоінтегрованої антропологічної моделі». Отже, визначена автором мета виявилась значно вужчою, ніж серйозні концептуальні узагальнення самої роботи.

5. Поряд із глибоким змістовним наповненням дисертації, певне зауваження викликає кількісний показник її апробації. Відповідно до представлених матеріалів, результати дослідження були оприлюднені лише на двох наукових конференціях. На мій погляд, така відносно невелика кількість публічних виступів та фахових обговорень певною мірою обмежила можливості здобувача для ширшої верифікації своїх ідей.

Зазначені зауваження не знижують загальної високої наукової цінності дослідження та мають характер побажань для подальших наукових пошуків автора.

Офіційний опонент – Палагута Вадим Іванович, доктор філософських наук (09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії), професор, професор кафедри філософії і педагогіки, Національний технічний університет «Дніпровська Політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

Так, аналізуючи схему, висунуту автором для дослідження феномену тілесності у французькій філософії на межі століть, не можна не відзначити, що вона має достатньо умоглядний, навіть дещо штучний характер. Дійсно, привертає увагу те, що при розгляді постструктуралізму дисертант залишив без належної уваги дослідження феномену тіла Жака Дерріди – знакової постаті для всієї світової та французької думки другої половини минулого й початку нинішнього століття. Важко оминати розуміння тіла й тілесності у Ж.

Дерріди, який запропонував власне доволі оригінальне філософське тлумачення цього феномену, використовуючи метод деконструкції.

Згідно з деконструкцією Ж. Дерріди, людина сприймає власне тіло через мову, соціальні коди, культурні норми й табу з певною затримкою, паузою, збоєм, розривами. Тіло не передує мові; воно саме структуроване як текст, тобто жодного «чистого», не зачепленого культурою й мовою досвіду тіла у людини від самого початку не існує. Метод деконструкції Ж. Дерріди справив істотний вплив на ціле покоління сучасних філософів, які працюють у проблемному полі тілесності, і не лише французьких дослідників. Так, одна із засновниць сучасної нейрофілософії К. Малабу, про яку йшлося здобувачем у Розділі 3, є безпосередньою ученицею та продовжувачкою Ж. Дерріди. Дослідниця суттєво модернізувала текстуальний метод деконструкції, екстраполювавши його на тіло загалом, включаючи й мозок, запропонувавши концепцію пластичності. Можна також згадати П. Б. Пресіадо, який ще студентом слухав лекції Ж. Дерріди в Нью-Йорку; у своїх дослідженнях він розглядає тіло як текст, що підлягає деконструкції, будучи творцем фармакопорнографічної концепції як версії біополітики. А Е. Саден, розглядаючи цифрове вторгнення в тіло сучасної людини, повною мірою застосовує метод деконструкції, безжально викриваючи міф про «корисність цифрових технологій» і водночас показуючи, що за експансією штучного інтелекту приховується перспектива тотального контролю над тілом людини. До речі, саме метод деконструкції надихнув Дж. Батлер на розроблення концепції перформативності як варіанта деконструкції, що дало їй змогу використати її у своїх теоріях суб'єкції та онтологічної прекарності.

Примітним є також той факт, що Ж. Дерріда раніше за Ж. Дельоза звернув увагу на театральні та літературні експерименти А. Арто, присвятивши їм філософське есе «Театр жорстокості та закриття вистави» (червень 1966 року), що згодом стало предметом філософських роздумів Ж. Дельоза, надаючи багатий матеріал для аналізу новаторства А. Арто. До слова, театральні прийоми А. Арто надихнули і Ж. Лакана на розроблення концепції стадії дзеркала. Тому, хоча Ж. Дерріда і не розробляв концепт «тіла без органів», його думка справила вплив на Ж. Дельоза і Ф. Гваттарі та, можна сказати, безпосередньо вплинула на подальше ґрунтовне розроблення шизоаналізу. Отже, постструктуралістська складова теоретичної рамки дослідження, запропонована автором, набула б голографічної глибини й лише виграла б завдяки включенню до аналізу концепції тіла Ж. Дерріди.

Якщо й надалі аналізувати теоретичну рамку проблематики тілесності, то не можна не звернути увагу ще на один важливий аспект роботи. У запропонованій автором схемі постструктуралістський компонент жорстко прив'язаний до психоаналітичного. І цьому є своє пояснення. Так, уперше, як відомо, ідея «тіла без органів» була запропонована Ж. Дельозом у праці «Логіка сенсу», однак її подальшу концептуалізацію було здійснено вже

безпосередньо творчим тандемом Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі у двотомній праці «Капіталізм і шизофренія». Проте Ф. Гваттарі був і до останніх днів свого життя залишався психоаналітиком, постійно працюючи у психоаналітичній клініці Ла-Борд і пройшовши дещо раніше особистий психоаналіз у Ж. Лакана, залишаючись його, хоч і норовливим, але учнем та незмінним відвідувачем його семінарів.

У постаті Ф. Гваттарі органічно поєднувалися клінічний і теоретичний психоаналітик та філософ. Достатньо згадати, що ще до знайомства з Ж. Дельозом він опублікував есе «Трансверсальність», у якому переосмислив класичний фрейдівський концепт «перенос», що дало змогу авторам шизоаналізу в подальшому трансформувати трансверсальність у концепт «ризми». Тому Ф. Гваттарі не перебував у тіні геніальності Ж. Дельоза, а становив у їхньому спільному творчому союзі рівнозначну постать, чого, як правило, тривалий час не помічали коментатори. Цей стереотип почав переглядатися, зокрема після виходу друком ґрунтовної монографії Ф. Досса «Жиль Дельоз і Фелікс Гваттарі. Перехресна біографія». Більше того, саме Ф. Гваттарі був натхненником шизоаналітичної теорії, постійно надаючи багатий клінічний матеріал і висувуючи плідні філософські ідеї. Автори шизоаналізу працювали за методикою мозкового штурму, де Ф. Гваттарі виступав генератором ідей, а Ж. Дельоз – суворим аналітиком і систематизатором їхніх концепцій. Водночас Ф. Гваттарі завжди залишався також і психоаналітиком. Отже, підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що постструктуралістська складова в концепції автора, з огляду на наведені вище аргументи, є достатньо умовною, так само, як і її психоаналітична складова.

Як перспективу подальших плідних досліджень проблематики тіла в сучасній французькій філософії я рекомендував би здобувачеві звернути свій дослідницький погляд на концепції політичної тілесності та витончених технологій сучасної влади. Серед сучасних французьких мислителів найбільш вагомими постатями у вивченні проблематики тіла, на мою думку, є, нарівні з іншими філософами, А. Бадью, Ж. Рансьєр та Г. Шамаю, чії праці роблять неоціненний внесок у дослідження цієї надзвичайно актуальної проблематики сучасної французької філософії. Однак загалом робота відбулася, а наведені зауваження та рекомендації не применшують її значущості для розвитку української філософської думки. Загалом, окреслені зауваження є скоріше побажаннями на подальшу розробку зазначеної проблеми дослідження і не впливають на загальну дуже високу оцінку дисертації. Я маю надію, що це буде націлювати здобувача на подальше ретельне і дуже евристичне дослідження обраної теми.

Рецензент – Бродецька Юлія Юріївна, доктор філософських наук (09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії), доцент, професор кафедри філософії, Дніпровський національний університет імені Олеся

Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

Запропонована для розгляду тема дослідження піднімає актуальне для сучасного філософського дискурсу питання – реконструювати змістовні аспекти концепту тіла у феноменологічному, психоаналітичному, історико-культурному, техно-філософському, постструктуралістському напрямках сучасної французької філософії. Дисертант очевидно справляється з поставленою метою. Проте виникають певні дискусійні моменти, які потребують свого визначення та уточнення.

1. По-перше, треба зазначити, що специфіка історико-філософського аналізу певним чином полягає в фрагментації тих підходів, що попадають в фокус широкого дослідницького інтересу. Тобто часто, в прагненні охопити тривалий період розвитку певної філософської проблематики, упускається сама сутнісна природа того чи іншого підходу, концепції, які виступають предметом дослідження наукової роботи. Тож і дане дисертаційне дослідження поруч з цікавою філософсько-історичною ретроспекцією проблеми «тіла» та «тілесності», зіштовхується з цією проблемою. А саме: спостерігаємо певні методологічні неточності, що оформлюються у вигляді не зовсім коректних положень роботи. Мова йде, наприклад, про компаративний аналіз методологічних платформ Платона і Аристотеля (Розділ II, підрозділ 2.1 Космологічні, калокагатійні, полісні виміри тіла в Античності). Так, у пошуках точок перетину зазначених концепцій, та з метою дослідження трансформації поняття «тілесність» в античній традиції, автор порівнює позиції авторів буквально шляхом формальної логіки. Зокрема, «тіло» і «тілесність» аналізуються через категорію полісного виміру. А саме, дисертант зазначає: «Платон не проголошує буквального ототожнення поліса і людини, однак свідомо встановлює структурну аналогію між ними. Подальший аналіз трьох станів поліса і трьох частин душі підтверджує, що місто і людина осмислюються як два рівні однієї логіки впорядкування ... Саме тому, на нашу думку, полісний вимір античного тіла означає не просто факт співіснування багатьох тіл у місті, а те, що тілесність стає об'єктом політичної форми. Це твердження прямо впливає з платонівської моделі виховання, де гармонія душі, тілесна вправність і державний лад взаємно передбачають одне одного». І далі: «Політичне в античності надає тілам нормативної форми громадянської видимості» (стор. 47).

Такі висновки потребують уточнення, оскільки на відміну від Аристотеля, в аналізі Платона логіка розгортається навколо двох робочих категорій: «поліс» та «кайнонія». І якщо поліс – це форма, то кайнонія – це сутність, наповнення, єдність, тобто унікальний простір спільнотних відносин, в якому і розгортається потенціал людської душі! Тому тіло і тілесність тут розглядаються скоріше в полі кайнонічної, а не полісної природи людини. На відміну від Аристотеля. Тож компаративістика підходів Платона і Аристотеля,

на якій зупиняється дисертант, вимагає виокремлення особливостей цих підходів, врахування контекстуальності тіла як об'єкту дослідження авторів.

З огляду на це, привертає увагу ще один момент аналізу. Зокрема, думка автора стосовно ставлення щодо античного зв'язку між тілом і полісом. «Його слід розуміти як форму великої нормативної інтенсифікації тілесності, але водночас і як форму її ієрархізації... Полісний вимір античного тіла є водночас продуктивним і виключальним, він формує громадянську тілесність, але не універсалізує її» (стор. 49).

На мою думку, мова йде не стільки про нормативну інтенсифікацію та ієрархізацію, скільки, принаймні у Платона, про іманентність зв'язку, природну функцію тіла та тілесності, як способу, засобу самої душі до організації суспільного порядку. Звідси і відповідний висновок, до якого приходить автор: «тілесність не як «об'єкт людини», а як спосіб її вбудованості в порядок буття і спільного життя».

Ще одне зауваження виникає у зв'язку з тлумаченням дисертантом креаціоністського підходу до «тілесності». Так, автор виводить креаціоністський вимір тіла із середньовічної традиції інтерпретації біблійної оповіді про створення людини: «У книзі Буття людина з'являється не як випадковий продукт безособового природного процесу, а як предмет особливого Божественного задуму... поєднує високу антропологічну гідність із матеріальною складовою: «І створив Господь Бог людину з пороку земного, і вдихнув у ніздрі її дихання життя» (стор.52). На цьому робиться висновок щодо тлумачення належності людського тіла в середньовічній християнській традиції до самого акту створення людини: «... тіло тут має не просто фізичний, а креаційний статус, воно є створеним і тому вже самим фактом свого існування вказує на залежність людини від Творця... однак біблійна тілесність не є чисто матеріалістичною» (стор. 53). «Людина не зводиться ані до матеріальної складової, ані до безтілесного духовного принципу, вона від початку мислиться як єдність, у якій тілесне й животворне поєднані в одному Божественному задумі... На цій підставі можна зробити висновок, що у середньовічному християнському мисленні тіло є не автономною субстанцією, а створеним способом людської присутності, який має сенс лише у зв'язку з творчим актом Бога» (стор. 53).

Така інтерпретація проблематики «тілесності» дійсно є широко представленою в рамках західної середньовічної теологічної традиції, але не єдиною. Тобто цікавим евристичним моментом дослідження, на мою думку, була би спроба автора провести паралель у тлумаченні природи і ролі тіла між східнохристиянською середньовічною традицією та західнохристиянською. Специфіка і особливості, розкриті в результаті можливого компаративного аналізу, розширили би подальший дискурс тілесності.

2. По-друге, в тексті спостерігається певна термінологічна розмитість. Наприклад, в аналізі підрозділу 2.2 «Креаціоністські, персоналістичні,

сотеціологічні, дуальні виміри тіла у Середньовіччі» автор наголошує на наступному: «... середньовічне мислення переносить центр ваги на походження тіла від Бога і на його включеність у драму гріха та благодаті. Це означає, що тіло вже не може бути витлумачене як самодостатній елемент світового ладу. Воно є тим, що має початок, тобто є онтологічно залежним, а тому від початку визначене не лише природно, а й теологічно. Саме це і становить перший, креаціоністський, вимір середньовічного тіла» (стор. 52). У зв'язку з цим і виникає питання: «Що означає «онтологічно залежне»? Можливо мова йде про онтологічну визначеність, онтологічну обумовленість, онтологічну похідність тіла?

Те саме стосується термінологічної конструкції щодо «цілісної структури сучасного переозначення тілесності», яку автор виділяє на основі екзистенційного, масового і технократичного вимірів тіла. У даному випадку можемо говорити про трьохвимірну структуру, але не цілісну. Оскільки цілісність передбачає якість та взаємодоповнюваність вимірів, їх гармонійність, а не просто кількість. Ще одне категоріальне уточнення хотілося би зробити стосовно авторської характеристики тіла як центру сучасної антропологічної напруги: «... воно є одночасно місцем людської істини, об'єктом масового керування і полем технічної трансформації» (стор. 83). Що саме означає «місце людської істини»? Урахування зазначених моментів, на мою думку, впливає на теоретико-термінологічну визначеність аналізу. Разом з тим, висловлені зауваження не претендують на загальну оцінку теоретичної та практичної значущості дисертаційного дослідження Віталія Гетьмана.

Рецензент – Шевцов Сергій Вікторович, доктор філософських наук (09.00.05 – історія філософії), професор, професор кафедри філософії Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Зауваження:

Відзначаючи належний рівень теоретичного обґрунтування та беззаперечні наукові здобутки Гетьмана Віталія Сергійовича у науковому і практичному значеннях, змістовність і логіку викладення матеріалів дослідження, вважаю за необхідне звернути увагу на окремі, так би мовити, «больові точки» цього дослідження.

1. Перша «больова точка» дисертаційного дослідження – широта кола охоплення автором проблематики тіла. У розділі 2 він звертається до різноманітних вимірів тіла в Античності (вісім сторінок), Середньовіччі (десять сторінок), Нового часу (дев'ять сторінок), сучасності (тринадцять сторінок), а в розділі 4 – до різноманітності проблеми тіла у таких напрямках сучасної французької думки, як феноменологія М. Анрі (дев'ять сторінок), психоаналіз Д. Анзье (десять сторінок), історія культури Ж. Вігарелло

(одинадцять сторінок), філософія техніки Б. Стіглера (одинадцять сторінок), постструктуралізм Ж. Дельоза (тринадцять сторінок). Отже, позначені об'єми не дозволяють розкрити всієї глибини проблематики, а лише позначити певні її концептуальні грані, а через те екстенсивність охоплення не дозволяє з'ясувати всієї глибини проблемних полів, з яких деякі, дійсно, вперше розкриваються в українському науково-інтелектуальному просторі.

2. Друга «больова точка» пов'язана з тим, що можна позначити у якості надзавдання дисертаційного дослідження. Справа в тому, що дисертації, подібні цієї, за власною суттю передбачають не лише певні узагальнення у вигляді висновків, а вихід у позицію з позначкою «мета», тобто досягнення такого погляду, який би охоплював всіх досліджуваних проблемні поля. Інакше кажучи, йдеться про певний метатеоретичний статус дослідження, який передбачає створення відповідної мови дослідження, яка була б здатною охопити всі ці обрії – феноменологічний, психоаналітичний, історико-культурний, техно-філософський, постструктуралістський, кожен з яких мав би право на окреме дослідження в межах дисертації рівня PhD. Автор намагається вибудувати мозаїчне полотно і в цьому уявляється проблема: він, з одного боку, у висновках до розділу 3 на стор. 118 стверджує, що «французька філософія кінця XX – початку XXI століття не створила єдиної теорії тіла, і саме в цьому її сила», а з іншого боку, у висновках до розділу 4 на стор. 177 позначає «п'ятирівневу модель архітектури тілесності», артикулюючи її ознаки. У певному сенсі з цієї тези потрібно було б починати, розгортаючи всі її потенції і через те, набуваючи метатеоретичного статусу дослідження, але ж цього у тексті немає.

3. Третя «больова точка» – перенасиченість поняттєвого поля. Позначу лише на одному прикладі у межах наукової новизни. Автор, наводячи положення, що виносяться на захист, використовує концепти «тіло», «тілесність» або через дефіс (тіло/тілесність), або зі сполучником «та» (тіло та тілесність), і якщо це так, між цими концептами повинна бути і спільність, і відмінність, але ж вона автором чомусь не артикулюється.

4. Четверта «больова точка» – методологічне забезпечення дисертації. З одного боку, автор володіє певними методиками і використовує їх у власному дослідженні. З іншого, сам обраний ракурс дослідження вимагає додаткових зобов'язань. У розділі 4 автор вірно обирає саме лінгвістично-філософський ракурс дослідження тіла у французькій думці на межі XX–XXI ст. і французька мова, з оглядкою на її загальний внесок у філософію, є розвинутою. Тому виникають очікування, що автор буде занурюватися у семантичну складність французьких концептів, аналізуючи на, так би мовити, загальноновживаному тлі специфіку їх використання у М. Анрі, Д. Анзьє, Ж. Вігарелло, Б. Стіглера, Ж. Дельоза, але цього не спостерігається.

Всі позначені «больові точки» мають полемічний характер і не впливають на належний науковий рівень дисертаційного дослідження

В.С.Гетьмана.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **ГЕТЬМАНУ Віталію Сергійовичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

(підпис)

Олександр ШАТАЛОВИЧ